

ON-LINE
www.alnari.co.yu

E-MAIL
office@alnari.co.yu

Naziv originala:
Misha Defonseca
SURVIVRE AVEC LES LOUPS

Copyright © by XO Publishing Inc, 2004. All Rights Reserved
Copyright © za srpsko izdanje Alnari d.o.o. 2007

ISBN 978-86-7878-221-0

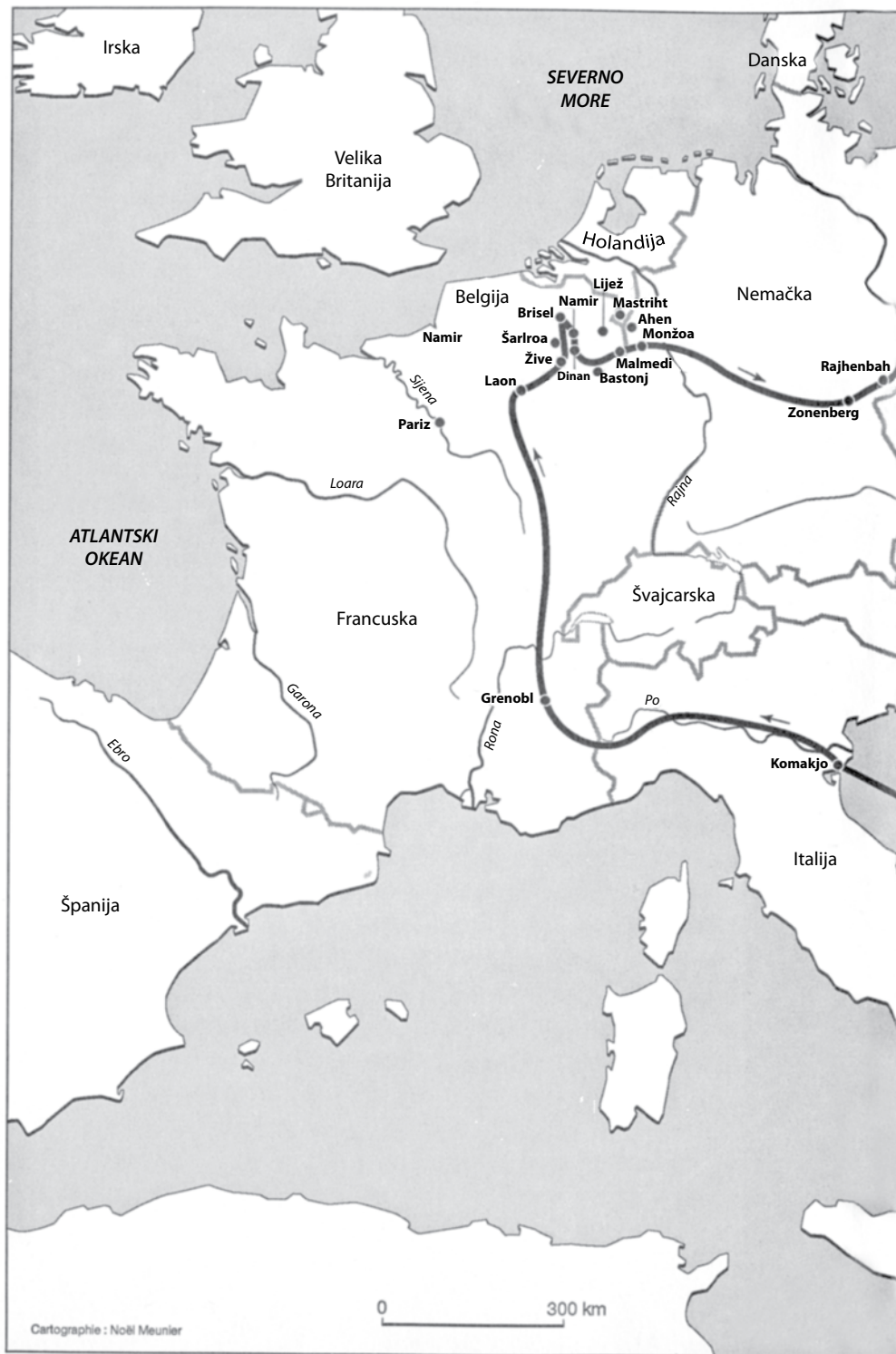
Miša Defonseka

PREŽIVETI *sa* VUKOVIMA

Preveo Ljubeta Babović

Beograd, 2008.

*Ova knjiga posvećena je uspomeni
na moje drage roditelje, na dedu, na Martu,
kao i na sve životinje koje žive u mom srcu, kako lik
onih koje volim nikada ne bi nestao iz mog života.*

prvo poglavlje 1.

HVALA, GOSPODO

Prolaznici me ne prepoznaju. Oni ne vide da sam ja vuk, zalutao u grad. Jedan sivi vuk, mužjak ili ženka, bez imena, bez godina starosti, vuk kojeg ne primećuju svi ti ravnodušni ljudi. Plašim se gužve, i dok mi nozdrve drhte od gađenja, nespretno se mimoilazim sa ljudima koje srećem. Mrzim ljudsku kožu i njen miris smrti.

Bila sam još sasvim mala devojčica kada sam pobjegla iz njihovog sveta. Zvali su me Miške, bila sam Jevrejka i imala sam sedam godina. Jednog dana su me naterali da idem u školu, a zatim na misu, sa nekakvom smešnom kapom na glavi koja je skrivala moju čupavu kosu. Sada sam primorana da nosim ružnu i neudobnu odeću, i cipele vrlo tesne za moja iskrivljena stopala, naviknuta da bosa hodaju po vlažnoj zemlji u šumi. Ti ljudi vide samo moju spoljašnjost, poružnelu od patnje. Prekrivena sam ožiljcima i krastama, stopala su mi deformisana od dugog hodanja kroz njihov svet u ratu. Videla sam smrt svuda, upoznala hladnoću i glad više nego što bi oni mogli i da zamisle. Živela sam među vukovima, postala sam i sama vuk, telom i duhom. Zbog toga oni ne razumeju ovu ogromnu snagu kojom sam obdarena, tu neodoljivu potrebu da ujedam ako me neko napadne, ovu glad koju ne uspevam da zadovoljim i ovu divlju

slobodu koju svuda tražim od kada su me zatvorili, a nikako da je pronađem.

Toga dana, u gradu, ja sam na tragu mog starog čopora. Postoji u jednom delu Brisela jedna ulica, jedna mala, tužna kuća, a u njoj prašnjava i skoro prazna soba, u kojoj sam se nekada krila ispod kreveta. Tada sam bila mala plavokosa devojčica, zelenih očiju. Nejasno raspoznajem mesto kroz koje sada prolazim, ovu bleštavu tramvajsku liniju, liniju broj 56, koja prolazi Ulicom Gale, kroz siromašni kvart Brisela. Vidim neku školu... da li je to ona koja mi je poznata, gde je jedna gospođa u crnom došla da me uzme za ruku, onda kada sam čekala mog oca? Sedela sam na vrhu tri stepenika od sivog kamena. Ne vidim te stepenike sada, da li su nestali? Ovaj trem me ne podseća ni na šta. Treba pažljivo da izaberem put, odlučujem da krenem tuda. Slêdeći trasu tramvajske linije, morala bih da pronađem ulicu mojih roditelja. Ali, ispred mene su tri ulice, dve su prave i idu uzbrdo, a treća se izvija ukoso.

Kružim i lutam kroz sve tri, pogleda uprtog ka zgradama, u potrazi za nekim poznatim obeležjem. Jednu od ulica sam vrlo brzo eliminisala, jer skreće, i tako sigurno nije uspomena koju tražim. Preostaju one druge dve. Iste zgrade, čak isti balkoni svuda, identične fasade u nizu. Izabraću jednu na pola puta. Čini mi se da je ta zgrada bila smeštena negde pri sredini ulice, ali sada mi je teško da ocenim rastojanje samo po sećanju. Bila sam mala, prošlo je deset godina od tada i moguće je da je mesto koje tražim negde dalje, naviše ili pak niže... Opet se lagano penjem ovom ulicom i opet se spuštam, a da se pri tom nije pojavio nijedan detalj koji bi mogao da mi pomogne. Vreme prolazi, a ja sam lagala moje starateljke tvrdeći da i ovog popodneva idem u školu, iako nije bilo nastave. Već neko vreme uživam u ovoj maloj slobodi koja se sastoji u tome da sama prelazim

put do škole. Obavezna sam da se vratim kod njih u tačno određeno vreme, i nisu mi dozvoljena nikakva odstupanja. Ovo je prvi put da ja sama rizikujem odlazeći u grad, istražujući svoju prošlost. Kuća je neosporno tu, u tom kvartu, negde iza ovih fasada ili onih u drugoj ulici, ali nemam više vremena za gubljenje. Oni koji ovde žive sada, posle rata, morali bi da znaju šta se dogodilo. Onda se slučajno, baš na pola ulice, zaustavljam ispred ulaza u jednu zgradu. Ako to i nije ta kuća, mogla bih sigurno bar nešto da saznam, da pogledam spreda ili sa strane, ili možda malo niže niz ulicu. Ja koja sam sama prešla hiljade kilometara kroz Evropu tokom rata, evo me sada, izgubljena na jednoj sićušnoj teritoriji, nesposobna da razlikujem jedan balkon od drugog. Da sam bila u nekoj šumi ili planini u Nemačkoj, Poljskoj ili Ukrajini, znala bih da pronađem vučju jazbinu, šupljinu drveta ili kamen na zavoju nekog potoka. Ovde to nije tako jednostavno i ja oklevam ispred ovih vrata, koja se ni po čemu ne razlikuju od drugih.

Čudno, imam utisak da opet imam sedam godina i plašim se da će me sa prezirom oterati, da će mi zalupiti vrata pred nosom. U ovom trenutku nisam više vuk, već ništa drugo do jedno mršavo i nespretno devojče čiji izgledani prst, sav u ožiljcima, okleva ispred tri zvona na vratima. Ne mogavši da se bilo čega setim, pritislula sam, tada, dugme u sredini.

Neko se pojavljuje na tom balkonu za koji se nadam da je moj, a da u isto vreme ne verujem stvarno u to. Jedan ženski glas mi se obrati:

„Šta tražite ovde?“

„Htela bih da razgovaram sa vama. Molim vas, gospodo.“

Bojim se da će je moja pojava odbiti, jer moj izgled nije ni malo prijatan – kratka kosa, nedavno ošišana, koža potamnela od krasta koje češem bez prestanka, ponekad i do krvi... moj

korak je težak, zbog ovih cipela koje će mi uvek smetati... Uzmičem, podižući odvažno glavu, spremna da pobegnem.

Ali žena odgovara:

„Silazim.“ Kada je neko nepoznato ljudsko biće ispred mene, ja i dalje osećam teškoću da se izrazim, zbog nepoverenja, a takođe i zato što sam i suviše navikla da govorim ne otvarajući usta. Najčešće se obraćam sama sebi, kao što sam činila za vreme svih onih dugih godina potpune samoće. Potom, izgovaram pred ovom ženom jednu u tišini sastavljenu rečenicu: u jednom dahu, da ne bih pogrešila.

„Gospodo, moji roditelji su za vreme rata uhapšeni ovde. Zatvoreni su, zajedno sa mnogo drugih ljudi koje su takođe kupili na ulici. Pretpostavljam da je to bila ova ulica, nisam sigurna. Htela bih da znam da li ste čuli nešto o tome.“

„Da, bilo je hapšenja ovde, u ovoj ulici, ali bilo ih je i u drugim. Kako su se zvali vaši roditelji?“

„Ne znam.“

„A vaše porodično prezime? Zar ne znate vaše prezime?“

„Ne znam. Mama se zvala Geriša, a tata Revan.“

Žena me gleda sa čuđenjem. Ne bih volela da se više raspituje o meni, mrzim to ime koje danas nosim, koje nije moje. Uostalom, ne marim mnogo za porodično prezime: ima li jedan vuk porodično prezime? Neki konj ili pas? Ta „Monika Val“ koju su mi zalepili na kožu, za mene je besmislena. Ja sam Miške, to je sve. Suočena sa mojim ćutanjem, ona žena mi reče, pretpostavljam samo zato da bi me se što brže rešila:

„Kada smo stigli ovde, nismo ništa našli, samo jednu kutiju i fotografije razbacane po podu. Nisam mogla da ih bacim, to bi mi teško palo, tako da ih je moj muž sačuvao tu negde, sačekajte minut.“

Ona me ne poziva da uđem, ali je ipak ljubazna, jer mi priča o fotografijama i ja se nadam da ću ih videti, pa ne bežim. Čekam pred ulazom, a moje srce kuca nešto brže. Da li je moguće da sam došla na pravo mesto, da ću na tim fotografijama prepoznati moju majku ili mog oca? Ne znam čak ni da li je među njihovim stvarima bilo fotografija, toliko je malo stvari bilo u tom stanu. Nismo imali skoro ništa od nameštaja, osim jednog kreveta u kojem smo spavali sve troje. Imali smo još sto i stolice, fotelju, a odeća je bila okačena o zid, na polici u plakaru bila je jedna puška, sakrivena iza metli. Videla sam tu pušku, u to sam sigurna. Tu je, takođe, bio i moj drveni konj Žil. Žil nije bio ništa drugo do jedna čupava, pohabana glava nasadena na držaljku metle, jedna stara predratna igračka, a ja sam jahala, opkoračivši tog konja koji je u mom svetu mašte bio predivan, razigran, pravi konj. Bio je moj prijatelj, prepoznala bih ga po njegovim mekanim, izlizanim ušima, čak i po njegovom mirisu, da je bio tu negde, u ovoj kući. Čekam, dok posmatram ovu brežuljkastu ulicu.

Nekada je na uglu jedan bakalin imao svoju prodavnicu, a jedan konj, koji je redovno prolazio tu pored naše kuće, upregnut u zapregu, zaustavljao bi se ispred te bakalnice. Kočijaš bi viknuo: „Hooo! Žil...“ da bi ga zaustavio i „Huuu! Žil...“ da bi ga ponovo pokrenuo. Mog konja sam tako nazvala Žil.

Bakalnica više nije tu. Ipak sam sigurna da se nalazim u pravom kvartu. Jednom prilikom sam čula kako ljudi pričaju da se treba čuvati bakalina zato što je morao da potkazuje ljude. Njegova radnja je verovatno nestala posle rata.

„Imam ovo, evo, možete pogledati. Ako nešto pronađete, slobodno uzmite.“

Žena mi pruža nekakvu kutiju od sivog kartona, bez poklopca, sa neuredno razbacanim fotografijama, malim i velikim, a ja

prekopavam po tom neredu s mukom, osećajući se neprijatno na pragu tih vrata. Ona strpljivo čeka, ali osećam da jedva čeka da vidi kako odlazim, pa mi samo preostaje da kažem: „Ne, to nisu moji roditelji, izvinite...” ili da možda izaberem jednu fotografiju i zahvalim joj se.

Ali ima ih previše i ona me posmatra dok podižem paket sa fotografijama i nespreno ih razvrstavam. Ne znam više kako da se ponašam pred tim likovima i siluetama na potamnelom ili požutelom papiru. Ima tu mnogo dece, kao i odraslih, koji poziraju odeveni u raznoliku odeću, a tu su i čitave grupe ljudi, i čini mi se da neki snimci verovatno datiraju još od pre Prvog svetskog rata. Međutim, najviše me privlače dva portreta: na jednom je neki čovek, dopada mi se jednostavno zato što ima plavu kosu i svetle oči kao moj otac – mogao bi da bude njegov brat, a na drugom je jedna žena koja uopšte ne liči na moju majku. Ona jeste lepa, ali ne toliko koliko moja majka. Smeši se, pokazujući bele zube. Njene krupne oči pomalo su tužne, ali joj je kosa kratka, za razliku od moje mame koja je imala divnu dugu, talasastu crnu kosu. Bila je tako lepa, moja mama. To nisu moji roditelji. Ipak ću uzeti te dve fotografije, zato što su na njima plavokosi čovek i žena crne kose. One mi ne pripadaju, ali ih ipak odabiram, kao da su nekakve sablasti koje su izašle iz senke na svetlost. Uzeću ih, pre svega zato što ova žena čeka da se odlučim, ali isto tako i zbog samih slika. Čak se ne pitam ni ko su oni, a na poledini nije ništa napisano. To su neki zaboravljeni roditelji, koji su verovatno, kao i moji, doživeli istu sudbinu. Poslužiće mi kao jasna, živa uspomena na njih.

Sakriću ih da bih izbegla pitanja i objašnjenja, da mi ih ponovo ne oduzmu, da me ne smatraju lopovom ili, što je još najgore, da se rugaju mojoj tvrdoglavosti i da me zovu Jevrejkom po imenu Miške. Jednoga dana kada konačno budem slobodna,

staviću ih u ram i okačiti na zid. Gledaću ih svaki dan, kao da one same predstavljaju moje nepoznato pleme. Okitiću ih cvećem i obasjaću ih svetlošću sveća, kao što je to radila mama u večerima pred jevrejske praznike.

„Uzeću ih, gospođo.“

„Pa dobro, drago mi je.“

Ona čak ne postavlja pitanja, a ja joj ne dajem povoda za to. U stvari, mislim da mi se ona podruguje, uprkos ljubaznosti koju je pokazala na kućnom pragu. Njoj malo znači ko su ti ljudi i ko sam ja uopšte. Ja je uznemiravam. Rat je završen.

„Volela bih da znam šta se dogodilo, gospođo.“

„O, mi to ne znamo, nismo bili ovde. Ljudi koji su i ranije živeli ovde pričaju da je bilo hapšenja i da su *hvatali* ljude, ali trebalo bi da odete malo dalje, gore, u drugi deo kvarta, zato što je i tamo, u mnogim od tih ulica, takođe bilo racija.“

Njen pogled me zbunjuje, jer u njemu nema ni traga pretnji i strahu, ali ja ipak imam potrebu da pobegnem od prošlosti.

U svakom slučaju, moram brzo da se vratim, prilično je kasno, taman toliko da izbegnem svađu kada stignem. Toliko sam tužna i razočarana zbog ovog uzaludnog pokušaja da nemam hrabrosti da idem dalje. Uostalom, gde da idem? Da zvonim na sva vrata u kvartu? Ili da proveravam sve zgrade na dva sprata, koje imaju balkon na prvom? Da sa naporom čeprkam po sećanjima kao neka sirotica gladna uspomena?

Nisam prosila hranu ni kada sam bila sama na svetu, uvek sam je krala. Takođe, nisam nikada prosila ni osećanja. Samo su me vukovi hranili kao da sam jedna od njih. Bila sam, a da to nisam ni znala, jedan mali vuk, mladunče, kojeg su oni prepoznali i nahranili svojom lovinom i svojom toplinom. Zaštitili su me, a ja sam pogrešila što sam među ljudima tragala za svojim uspomenama iz detinjstva. Neću se vraćati na moje staze, bolje

je pustiti ih da se konačno izbrišu, da nestanu. Nemam prezime, baš me briga. Nemam porodicu, baš me briga i za to.

Preživela sam sa vukovima, i to je neizbrisiv beleg koji ću nositi čitavog života. Sada učim da živim među ljudima i uspevam u tome, a ne volim ih, s opravdanjem da je i mržnja potrebna kako bi se kroz život išlo ponosno i bez suza. Ja znam da izigravam ljudsko biće, poznajem njihove pokrete, naučila sam da govorim, da čitam, da pišem, da navučem masku kao i oni. I uvek osećam ogromno ushićenje zbog toga što sam doživela nešto izuzetno, a oni za to nikada neće saznati. Znam šta znači uspavati se u nekoj jazbini, šćućurena uz vučicu, glodati iste kosti kao i vukovi, kleknuti ispred vođe čopora.

Eto zašto obuçar nije mogao ništa da učini za moja ogrubela stopala, za prste koji su se iskrivili poput kandži. Kada sam bila još sasvim mala devojčica, moja stopala su rasla u šumi, i ja sam ih umotavala svim onim što je moglo da ih zaštititi. Bile su to stare iznošene cipele, vojničke čizme, krpe, ili kaljače. Kada se izraslina na stopalu upadljivo uvećala, strugala sam je nožem. Znam da sam nokte podrezivala zubima. Kada sam crkavala od gladi, žvakala sam to parče izrasline na koži, ili nokte, da bih stvorila iluziju da jedem. Ti nokti su me strašno mučili, a ponekad znaju da to opet učine.

Ti nemaš ni najblažu predstavu, gospodo, „ko nije bio tu za vreme hapšenja Jevreja“, ne znaš ništa o tome kako sam ja vodila moj sopstveni rat. Poštovaću ove dve slike koje sam ti uzela pred nosom, zato što su ljudi koji su na njima doživeli istu sudbinu kao moja majka i moj otac. I oni će dobiti više poštovanja ispod mog sirotinjskog dušeka nego na dnu neke kutije, negde u nekom ćošku tvoje kuće.

„Do viđenja, gospodo. Hvala, gospodo.“

Vraćam se kod one dve gospođe zadužene da me prihvate, da brinu o meni i podučavaju me. Sibil i Leontina, dve *stare* devojke, udate samo za svog dragog Boga. One će vrištati kao guske zbog toga što sam pobegla i lagala, tretiraće me kao staru krpu i nazvaće me svim onim ostalim imenima, kao što su to već imale običaj da rade. Ja sam jedna obična divljakuša, jedna ništarija koja ide da piški u vrt umesto da koristi toalet kao svaka druga dobra mala zahvalna sirotica. Ja sam jedno malo čudovište koje odbija da nosi smešne kape. Jedna prosta devojčica koja ne podnosi pamučne kilote ni noćne košulje, zakopčane do grla.

Kad bi samo znale šta krijem ispod mog dušeka! Moj jedini preostali nož, koji sam pronašla u šumi, zatim kompas koji me je sve ove godine vodio prema suncu na istoku, ruske zvezdice petokrake, skinute sa kape mrtvog vojnika. Poslednje dragocenosti mog lutajućeg života sa vukovima. Redovno menjam skrovište, mnogo sam lukavija nego što oni veruju. Provlačim se kroz prozore, penjem se na krov, gutam svu hranu koja mi se nađe pod rukom, kao da ću morati ponovo da bežim i kao da ću dugo, dugo biti praznog stomaka.

One ne znaju ništa o mom životu, pošto nisu htele da ga upoznaju.

„Ali ti nisi Jevrejka... Ne zoveš se Miške... Ćuti, Monika! Moraš da znaš svoju molitvu i recituješ *Zdravo, Marijo*, moraš ići da se ispovediš i prikloniš se crkvi. Imaš četrnaest godina, moraš da se vladaš kako dolikuje jednoj mladoj devojci. Tvoje prezime i datum rođenja upisani su u opštinskoj upravi. Rođena si 12. maja 1937. godine, zoveš se Monika Val i ne traži ništa više od toga!

„Ne, mama mi je rekla da sam rođena 1934. godine. Nemam četrnaest godina... imam sedamnaest!“

„Sa svim tim je sada gotovo, Monika. Ti sada imaš prezime, to je dovoljno.“

Baš me briga za ta njihova imena. Imala sam šest godina kada su mi oduzeli roditelje, njihovu ljubav, kada su mi ukrali ime. Imala sam sedam godina kada sam morala da spasavam svoj život. Držim se te činjenice, a neki mesec manje ili više nije važan. Moj identitet nalazi se u mojim jakim i dugim nogama, naviknutim da hodaju i da trče. U mom vučjem, izgladnelom stomaku, u mojim belim i jakim zubima koji su glodali sve što su stigli. Ja sam jedna snažna i hrabra životinja, naučila sam da se sama branim, da napadam, da preživim. Ja nemam ništa zajedničko sa tom Monikom Val koju su zatvorili u ovu školu, kojoj su namenili da postane časna sestra ili učiteljica!

Bogomoljke su mi dale zidove i krov nad glavom, one me hrane, a ja ću to da koristim sve do onog dana kada one više ne budu imale pravo da me drže zatvorenu ovde.

Možda sam ja prema njihovim kriterijumima loša devojka, ali uprkos tome što mi kažu da mi žele samo najbolje, savršeno dobro znam da one žele da ubiju taj deo mene. Kao i uvek, ne treba da budem Jevrejka, treba da zaboravim Miške i vukove i sve ostalo.

Ali to, to se nikada neće desiti.